

Tanıtım / Reviews
İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil
Olarak Öğretimi Üzerine

İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi,
Editör: Fatih Mehmet Çiğerci, İstanbul, Pegem Akademi Yayıncılık,
2020, 240 s. ISBN 978-625-7052-97-9

İrem Damla ŞİMŞEK*

Göçmenler ve geçici koruma statüsündeki kişiler için yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmek ve o dilde yeterliğe ulaşmak son derece önemlidir. Dilde belli bir yeterliliğe sahip olan kişiler yaşadıkları ülkeye daha kolay uyum sağlamakta, sağlık hizmetlerinden daha rahat faydalanmakta ve işgücüne daha kolay katılmaktadır. Farklı ülkelerden gelen çocuklar göç ettikleri ülkelerde ekonomi, sağlık ve eğitim alanlarında sorunlar yaşayabilmektedir. Çocukların dil becerilerinin gelişmesi onların toplumla bütünleşmelerini kolaylaştırmakta ve bu sorunların azalmasına yardımcı olmaktadır. Dil becerilerinin sınırlı ya da yetersiz olması ise çocukların okulda başarılı olmalarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda göçmenlere ve sığınmacı statüsündeki kişilere Türkçe öğretimi Türkiye için son derece önemli bir konudur. Yabancı uyruklu çocukların okullardaki farklı dersleri takip ederek akademik olarak başarılı olmaları ve akranlarıyla iletişim kurabilmeleri için Türkçe öğrenmeleri gerekmektedir. 2020 yılının haziran ayında Pegem Akademi Yayıncılık tarafından yayınlanan İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi isimli kitap yabancı uyruklu çocukların Türkçe öğretimindeki ihtiyaçlarına işaret ederek Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin tarihesi, Avrupa Dilleri Ortak Öneriler Çerçevesi,

* Doktora öğrencisi, İstanbul Üniv. Sos. Bil. Enst. Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi Doktora Programı, İstanbul, Türkiye.
Elmek: irem.simsek@istanbul.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-3925-0843>.

Geliş Tarihi / Received Date: 15.03.2022
Kabul Tarihi / Accepted Date: 15.04.2022

DOI: 10.30767/diledeara.1036939

dört temel becerinin geliştirilmesi, kelime öğretimi, internet tabanlı uygulamalar ve ölçme değerlendirme gibi farklı konu ve içeriklerde öğretmenlere rehberlik etmektedir. Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi Doç Dr. Fatih Mehmet Çiğerci'nin editörü olduğu kitap on bölümden oluşmaktadır.

Kitabın editörü Dr. Fatih Mehmet Çiğerci ile Ar. Gör. Cengiz Kesik tarafından kaleme alınan ilk bölüm “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Tarihçesi ve Günümüzdeki Durumu” adını taşımaktadır. Bu bölümde Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin tarihiyle ilgili bilgilere yer verilmektedir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kurulmaya başlayan Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER), Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Türkiye Maarif Vakfı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB), Türkiye Diyanet Vakfı ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öne çıktıkları belirtilmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde günümüzdeki okullara da rehberlik eden kurumların tarihçeleri, gerçekleştirdikleri projeler, hizmet verdikleri ülkeler ve faaliyet alanları bu bölümde ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır. Bu kurumların ilkökul düzeyindeki öğrencilere Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde geliştirdikleri projeler ve hedefleri de aynı bölümde incelenmektedir. Bu bakımdan kitabın giriş bölümü alandaki kurumlarla faaliyetlerinin tanıtılması ve ilkökul düzeyindeki uluslararası öğrenciler için yapılan çalışmaların sunulması konusundaki girişi son derece faydalı olmuştur.

“İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Avrupa Dilleri Ortak Öneriler Çerçevesi” adını taşıyan ikinci bölüm Doktora öğrencisi Fisun Güngör Yereyıkılmaz tarafından yazılmıştır. ADOÖÇ, Avrupa Konseyi üye devletleri arasında öğretmen eğitiminde ve yabancı dil eğitim müfredatlarının, ders kitaplarının, sınavların vb. hazırlanmasında ortak bir temel sağlamayı amaçladığını vurgulamaktadır. Yereyıkılmaz Ortak Çerçeve Metni'nin özelliklerini, düzeylerin gösterimini yaklaşım ve yöntemlerini açıklayarak Metni nasıl kullanacakları konusunda öğretmenlere tavsiyelerde bulunmaktadır. “Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencileri İçin Türkçe Öğretim Programı Tasarısı” isimli bir doktora çalışması da bulunan Yereyıkılmaz'ın bu konudaki hakimiyeti, kitabın bu ikinci bölümünde görülmektedir. İkinci bölüm Ortak Çerçeve Metni'nde yer alan yaklaşımlar,

yöntemler, düzeyler, dil yeterlikleri, beceriler ve ölçme ve değerlendirme sürecini etraflı bir şekilde ele alarak bu konuların ilkokul düzeyindeki öğrenciler için ne şekilde uyarlanabileceği hususunda öneriler sunmaktadır. Kitabın diğer bölümlerde de sıklıkla okuyucunun karşısına çıkan ADOÖÇ'nin, bu bölümde ayrıntılı bir şekilde sunulması kitabın akışına uygun bir yön vermekte ve bu metne neden ihtiyaç duyulduğu sorusuna cevap vermektedir. Yazar, dil öğrenen kişilerin dil becerilerinin raporlanması ve öğrencinin dil seviyesinin tüm Avrupa ülkelerinde geçerli olması konularının da üzerinde durarak sınıflardaki farklı düzeylerdeki yabancı uyruklu öğrenciler için yapılması gerekenlere yer vermektedir.

“İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil ve İkinci Dil Olarak Öğretiminde İlk Okuma Yazma Öğretimi” başlıklı üçüncü bölüm kitabın editörü Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Cıgerci tarafından kaleme alınmıştır. Cıgerci ilk okuma ve yazma öğretiminin amacı, ilkeleri ve önemini anlatarak birleşim yöntemi, çözümleme yöntemi, karma yöntem ve ses esaslı ilk okuma yazma öğretimini bölümün girişinde açıklamaktadır. Araştırmacı Türkçenin dil özelliklerinin okuma ve yazma öğretimindeki ilişkilerine de değinerek ilkokul düzeyindeki uluslararası öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan problemleri ve çözüm önerilerini ele almıştır. Bölüm özellikle birinci sınıf düzeyinde öğrencilerden edinmeleri beklenen kazanımlara yer vermesi sebebiyle bu alanda çalışacak kişilere farkındalık sunmaktadır. İlk okuma yazma sürecini etkileyen faktörlerden birinin öğrencilerin ana dilinin Türkçe olmayışı olarak verilmesi ise nispeten yeni sayılabilecek bu faktörün de göz önünde bulundurulmasının önemli olduğunu detaylarıyla açıklamaktadır. Özellikle mülteci ve göçmen çocukların eğitiminde ilkokul düzeyindeki yaş aralığı göz önünde bulundurulduğunda duyuşsal açıdan bir ayırım bulunduğu ve öğrencilerin dile yaklaşım ve derse güdülenmelerinin farklı olabileceğinin unutulmaması gerektiğinin altı çizilmektedir. Bölüm sonunda yer alan görsel kullanılarak yeni kelime oluşturma ve dikte çalışmaları gibi etkinlik önerileri de bölümde aktarılan kuramsal bilgilerin somutlaştırılmasına iyi birer örnektir.

“İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Öğretiminde Dinleme / İzleme Becerisi” isimli dördüncü bölüm Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ ve Öğr. Gör. Yusuf KUMMUZ tarafından hazırlanmıştır. Araştırmacılar yabancı dil öğretiminde dinleme / izleme becerisini etkileyen faktörleri geniş bir biçimde ele almakta ve dinleme etkinliklerinin uygulanması sırasında hesaba katılması ge-

rekenlerin üzerinde durmaktadır. Bu bölümde Türkiye Maarif Vakfı tarafından geliştirilen yabancı dil öğretim programından bahsedilerek, öğrencilerin dinleme ve okuma becerilerinin geliştirilmesinin diğer becerilere de katkılar sağlayacağını üzerinde durulmuştur. Araştırmada dinlemeyi etkileyen faktörler dinleyicinin dikkat seviyesi ve dinlenen metindeki konuşmanın hızı gibi farklı boyutlarla ele alınarak öğrenci, öğretici, çevre ve kullanılan kaynakların özelliklerinin dinlemeyi etkilediği belirtilmiştir. Araştırmacılar dinlemeyi etkileyen faktörlerden yola çıkarak verimli dinleme etkinliklerinin unsurlarını öğrencilere dinleme için amaç verilmesi, bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması, dersi eğlenceli hâle getirecek şarkılar ve kısa filmler kullanılması ve kelime hazinesinin yeterli olması olarak sıralamışlardır. Bölümün son kısmında ilkokul düzeyindeki öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilecek etkinliklerden örnekler yer almaktadır.

“İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Konuşma Becerisi” adını taşıyan beşinci bölüm Dr. Gülşat Bican tarafından yazılmıştır. İki dillilik ve iki dilli eğitim üzerine çalışmaları bulunan Bican bu bölümde konuşma becerisinde dilbilimsel, toplumdilbilgisel ve edimsel yeterlik konuları üzerinde durarak iletişimsel yeti kavramını açıklamaktadır. Bu başlıklardan yola çıkarak bölümün sonunda yer verdiği sözlü etkinlikler ve etkileşimsel etkinlikler için örnek çalışmalar aktarılan literatürün daha iyi anlaşılmasını sağlamış ve alanındaki eğitimcilere derslerinde uygulayabilecekleri örnekler sunmuştur. Etkinlik örneklerinde yer alan uygulama yönergelerinin ve kazanımların titizlikle hazırlandığı dikkati çekmektedir. Bican, konuşma becerisinin değerlendirilmesinde en ideal ölçme aracının sözlü yoklamalar olduğunu aktararak öğrencilerin değerlendirme aşamasına katılımının farkındalıklarını artıracaklarını belirtmiştir. Araştırmacı bölüm sonunda dereceli puanlama anahtarlı değerlendirme formlarına iki örnek sunmuştur.

“İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Okuma Becerisi” başlıklı altıncı bölüm Dr. Mehmet ÖZENÇ ve Doç. Dr. Emine GÜL ÖZENÇ tarafından kaleme alınmıştır. İlkokul öğrencilerinin Türkçe eğitimi ve okuma ve anlama becerileri üzerine çalışmaları bulunan akademisyenler ADOÖÇ metninden kaynak göstererek okuma becerisi, okumanın amaçları, modelleri ve öğretim süreçleriyle ilgili bilgiler vermişlerdir. Bir önceki bölümde olduğu gibi,

altıncı bölümde de Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı ele alınmaktadır. Programın okuma becerisini geliştirmeye dönük önerileri Türkçeyi yabancı dil olarak öğretecek kişilere yol göstermektedir. Araştırmacılar okuma becerisinin geliştirilmesinde Türkçenin dil yapısı ya da uygun metinlerin yetersiz olması gibi sebepler nedeniyle bazı aksaklıklar yaşandığını ifade ederek standart bir öğretim programının hazırlanması, kulak-dil aşinalığı sağlayan alıştırmaların yapılması ve öğrencilerin sorun yaşadıkları seslerin yer aldığı kelime ve cümlelerle ilgili alıştırmaların yapılması şeklinde öneriler sunmuştur. Bölüm sonunda yer alan iki etkinlikte de görsellerin kullanılması ve etkinliği uygularken atılacak tüm adımların yer alması dikkat çekmektedir.

Kitabın yedinci bölümü “İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yazma Becerisi” olarak adlandırılmıştır ve Doç. Dr. Esra Nur Tiryağı tarafından yazılmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma becerisi üzerine araştırmaları bulunan Tiryağı bu bölümde ADOÖÇ metni üzerinden açıkladığı yazma becerisini alfabe öğretimi, kelime öğretimi, cümle öğretimi ve paragraf öğretimi başlıklarıyla aşamalarını göstermektedir. Bahsedilen konu başlıklarıyla ilgili gerekli bilgiler verildikten sonra yazma becerisini geliştirecek etkinlikler sunulması öğretmenleri harflerin yazımından paragraf oluştırmaya dek kullanabilecekleri bir kılavuz niteliğindedir. Araştırmacı, yazma becerisinin geliştirilmesi konusunda dikkat edilmesi gerekenleri hedef kitlenin özelliklerini göz önünde bulundurmak, öğrenciye rehberlik etmek, kaygı düzeyini indirecek alıştırmalara yer vermek olarak sıralarken özellikle ilkokul seviyesinde dikte çalışmalarına da yeterli miktarda zaman ayırmanın önemli olduğunun altını çizmiştir.

“İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söz Varlığının Geliştirilmesi ve Kelime Öğretimi” adını taşıyan sekizinci bölüm Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan Doğan tarafından hazırlanmıştır. Türkçenin söz varlığı üzerine de çalışmalarını bulunan araştırmacı bu bölümde kelime öğretimi yöntemleri ve kelime öğretimi teknikleri olarak sınıflandırdığı iki alt bölümle eğitimcilerle söz varlığı öğretimini ayrıntılarıyla aktarmaktadır. Her bir yöntem ve teknikte yer verilen etkinlik örnekleri söz varlığının geliştirilmesi konusunda öğreticileri yönlendirmektedir. Bölümün son kısmının yabancılarla Türkçe kelimelerin öğretilmesi sırasında karşılaşılan hatalara yer verilmesi ve bunlara çözüm önerileri sunulması öğreticileri, öğrencilerin kelimelerin telaffuzunda, yazımında ya da

söyleminde olası yanlış kullanımlarına karşı hazırlamaktadır. Doğan, Türkçenin yapı bakımından sondan eklemeli bir dil olduğunu ve bazı kelimelerin Türkçenin ana dili konuşucuları tarafından yadırganacak bir biçimde kullanılmasının da önüne geçilmesi gerektiğini söylemekte ve söz varlığı öğretiminde bu konuya da hassasiyet gösterilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Dil öğretiminde teknoloji kullanımı konusunda değerlendirilebilecek “İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Web Uygulamaları Ve İnteraktif Ortamlar” başlıklı dokuzuncu bölüm Dr. Öğr. Üyesi Yakup Alan ve Doç Dr. Nurşat Biçer tarafından kaleme alınmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında çeşitli konularda çalışmaları bulunan araştırmacılar bu bölümde farklı sosyal medya araçları, internet tabanlı öğrenme ortamları ve sözlükler, mobil uygulamalar, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik araçlarının yabancı dil öğretiminde nasıl yer aldığı ile ilgili bilgiler sunmuştur. Araştırmacılar bu bölümde teknoloji kullanımının yabancı dil eğitiminin vazgeçilmez bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Bölümün sonunda yer alan web tabanlı öğretim ortamları, internet tabanlı sözlükler, mobil uygulamalara dair başlıklar geniş ölçüde bilgiler ve örnekler içermektedir. Dijital oyun, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik isimli bölümler dijital kuşak olarak da tanımlanan genç öğrencilere hitap edecek etkinliklerin nasıl verimli kullanılacağı hakkında içerikler sunmuştur. Alan ve Biçer gelişen teknolojinin hem öğrencinin bir konuyu öğrenirken aktif bir rol oynamasına hem de öğretmenlerin derslerin verimli hale getirmeleri konusunda fırsatlar sunduğunu belirtmektedir.

Kitabın son bölümü “İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ölçme Ve Değerlendirme” başlıklıdır ve Dr. Öğr. Üyesi Halil Erdem Çocuk tarafından yazılmıştır. Akademisyen, ADOÖÇ bağlamında ölçme ve değerlendirme üzerine bilgiler aktararak yazılı sınavlardan porfolyo değerlendirmeye kadar ölçme araçları üzerine detaylı bir sınıflandırma sunmuştur. Araştırmacı son kısımda duyuşsal özelliklerin ölçülmesine de yer vererek, klasik ölçme ve değerlendirme araçlarından farklı olarak öğrencinin kişisel ilgi, yetenek ve tutumunu temele alan ölçme araçlarına da değinilmektedir. Literatürde tutum, kaygı ve algı gibi kapsamlarla ele alınan duyuşsal özelliklerin öğrencinin dil öğrenimindeki başarısını etkileyebileceği dile getirilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde bu kitap yabancı dil olarak Türkçe öğretimini AOÖDÇ metnine göre ele alarak temel becerilerin kazandırılması, söz

varlığının geliştirilmesi, teknoloji kullanımı ve ölçme-değerlendirme araçlarının ilkokul öğrencilerinin eğitimindeki önemi ve sözü edilen konuların uygulanışını etraflıca ele alan bir çalışma olarak dikkat çekmektedir. Çalışmada yer alan konuların gerek AOÖDÇ'deki kazanımları ele alış biçimleri gerek etkinlik örnekleri olsun bölümlerin birbiriyle aynı doğrultuda ele alınması kitabın iyi planlanmış bir şekilde yayına hazırlandığını göstermektedir. Özellikle araştırmacıların farklı etkinlik örneklerini dahil ederken uygulama aşamalarını açıklamaları ve etkinliğin hedeflerini belirtmeleri bahsedilen konuların anlaşılır hâle gelmesine katkı sunmuştur. 2020 yılında ilk baskısını yapan kitap güncel konuları ele alması, kolay anlaşılır dili ve başlığındaki beklentiyi karşılaması bakımından yalnızca ilkokul öğretmenleri değil, herhangi bir yaş grubundan öğrencisi bulunan öğretmenlerin de ilgisini çekecek niteliktedir.

Kaynakça

Ciğerci, F. M. (Ed.). (2020). İlkokul Öğrencilerine Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi. Pegem Akademi Yayıncılık.